19/07/2019

Η στοργή της Μητρός Εκκλησίας για την Κύπρο

/ Γνώμες

Του Αριστείδη Πανώτη
Άρχοντος Μ. Ιερομνήμονος της Μ.τ.Χ.Ε.
Θεολόγου – ιστορικού

Η αρχέγονη Εκκλησία της Κύπρου συνιστάται κατά την Α΄ Αποστολική περιοδεία το 45-48 μ.Χ.. στη νήσο όταν ευαγγελίζονται ο Παύλος και ο Βαρνάβας από τη Σαλαμίνα μέχρι τη Πάφο στα ενδιάμεσα πολίσματα τον Ιησού Χριστό. Το πολύμηνο έργο τους το συνέχισαν οι επίσκοποι που καταστάθηκαν από τον Βαρνάβα και τον Λάζαρο και οι διάδοχοί τους οι οποίοι το στερέωσαν και το ανέδειξαν εκκλησιαστικά σε αυτοδύναμη Εκκλησία μέχρι τον Δ΄ αιώνα. Τότε η γειτνιάζουσα πρώτη ιεραποστολική πηγή της Αντιοχείας διεκδίκησε τη διοίκησή της με την χειροτονία των επισκόπων της. Όμως οι Συνοδικοί Πατέρες που συνήλθαν το 431 στην έτερη σπουδαία αποστολική πηγή της Εφέσου για την Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο, διέγνωσαν ότι οι Αντιοχειανοί «ατάκτησαν» και τους ανακάλεσαν στην Τάξη με απόφανση της οικουμενικής πλέον Εκκλησίας. Αυτή περιλαμβάνεται στον 8ο

κανόνα της που συνέστησε την πρώτη κανονικά «ανεξάρτητη», δηλαδή (αυτοκέφαλη) με Σύνοδο Εκκλησία, την οποία διαχρονικά ουδείς μπόρεσε να αμφισβητήσει.1
Κατά τις ληστρικές αραβικές επιδρομές του 7ου αιώνα η νησιωτική Εκκλησία της Κύπρου ταλαιπωρήθηκε και ο Οικουμενικός Θρόνος, διάδοχος της αποστολικής Καθέδρας της Εφέσου, έδειξε τη στοργή του στην δοκιμαζόμενη Εκκλησία των Κυπρίων με τη φιλοξενία του πληρώματός της στην περιοχή της Μητροπόλεως Κυζίκου στη Προποντίδα. Εκεί στην ιδρυθείσα περιοχή της «Νέας Ιουστινιανής» παρέμεινε η Εκκλησιά του λαού των Κυπρίων από το 691 μέχρι το 965, όταν ελευθερώθηκε το νησί τους από τους άγριους επιδρομείς και επέστρεψαν όλοι οι Κύπριοι στο νήσο τους. Έκτοτε ο δεσμός εκείνος παρέμεινε πανίσχυρος και έχει μάλιστα διαιωνιστεί με τον λθ΄ (39) Κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου.2

Νέα περίοδος μεγάλης δοκιμασίας του λαού της νήσου προέκυψε μετά την ήττα του Τουρκικού στόλου κατά την ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571).3 Οι Τούρκοι φοβούμενοι ότι οι χριστιανικές δυνάμεις θα στραφούν πλέον στην απελευθέρωση της Κων/πόλεως προχώρησαν για αντιπερισπασμό στην εκπόρθηση της τότε Ενετοκρατούμενης Κύπρου. Επί τρεις αιώνες εκδικήθηκαν τον κυπριακό λαό με απάνθρωπες φρικαλεότητες σφαγών και διαρπαγών μέχρι τη συρρίκνωση της οθωμανικής αυτοκρατορίας το 1878. Η Κύπρος περιήλθε στο βρεταννικό στέμμα μέχρι το 1914 όταν οι Τούρκοι, κατά τον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο εντάχθηκαν στις «Κεντρικές Δυνάμεις» περί την Γερμανία και οι Άγγλοι μετέβαλαν την νήσο σε προτεκτοράτο έως την «Συνθήκη της Λωζάννης» (1923) που η Κύπρος παραχωρήθηκε «De facto» στη Μ. Βρετανία.
Έκτοτε οι Κύπριοι, όπως παλαιότερα και οι Κρήτες, ως οι γηγενείς κάτοικοι των νήσων τους διεκδικούσαν την εθνική Ανεξαρτησία τους. Νέα σειρά ταραχών εκδηλώνεται κατά την έκρηξη της επαναστάσεως των «Νοεμβριανών» του 1931 και οι Άγγλοι εξορίζουν εκ της νήσου την εκκλησιαστική ηγεσία των Ελληνορθοδόξων, τους μητροπολίτες Κιτίου Νικόδημο (+1937) και Κυρηνείας Μακάριος.4 Στην νήσο παραμένουν ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριλλος Γ’ (1916-1933) και ο συνετός Πάφου Λεόντιος5 που τον διαδέχθηκε ως Τοποτηρητής της Αρχιεπισκοπής Κύπρου επί 14 χρόνια.
Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, επειδή πολλοί Κύπριοι υπηρέτησαν με ηρωϊσμό παρά το πλευρό των Συμμάχων, ο Βρεταννός αρμοστής της Νήσου εν όψει συντάξεως κάποιου Συντάγματος δίδει την άδεια να συμπληρωθούν οι κενές μητροπολιτικές έδρες.6 Το 1946 επιτρέπεται η επιστροφή του Κυρηνείας Μακαρίου, ο οποίος και εκλέγεται αρχιεπίσκοπος όχι κατά τους αντικανονικούς νόμους που επιχείρησαν να επιβάλουν οι Άγγλοι, αλλά ψήφω κλήρου και λαού κατά τον Κανονισμό που ίσχυε από το 1910. Τότε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β΄ (1947-

1950)7 ζήτησε την αποστολή ιεραρχών εκ Φαναρίου για συμπλήρωση της Ιεράς Συνόδου προς ανανέωση της Ιεραρχίας στη νήσο. Ο πατριάρχης Μάξιμος Ε΄8 μνήμων των μακρών δεσμών της Κων/πόλεως με την Εκκλησία της νήσου, απέστειλε στη Κύπρο το φθινόπωρο του 1948 Πατριαρχική Εξαρχία αποτελούμενη από τους μητροπολίτες Περγάμου Αδαμάντιο9 και Σάρδεων Μάξιμο10 προς εκλογήν των νέων ιεραρχών της.

Το έργο της Εξαρχίας αυτής στηριζόταν στο Κανονισμό λειτουργίας της Εκκλησίας της νήσου που συνέταξε ο πάλαι ποτε Κιτίου Μελέτιος Μεταξάκης (μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης)11, ο οποίος επανασυνέστησε την αρχαία πράξη της Εκκλησίας για την αναζήτηση των νέων ηγητόρων της «ψήφω κλήρου και λαού». Μάλιστα τον Κανονισμό αυτό όταν έγινε Αθηνών εισηγήθηκε να εισαχθεί και στην Ελλαδική Εκκλησία, μήπως παύσουν οι αντικανονικές «Αριστίνδην Σύνοδοι» που τόση ανωμαλία προκάλεσαν στη εκκλησιαστική ζωή της χώρας. Δυστυχώς τότε ο Ελ. Βενιζέλος απέφυγε την θεσμοθέτηση του Καταστατικού του κλεινού Μελετίου γιατί δεν συνέφερε τους πολιτικούς και δεν διευκόλυνε τις συναλλαγές μεταξύ αρχιερέων. Το αρχαίο αυτό «Κληρικολαϊκό» σύστημα το υπηρέτησαν με τον προσήκοντα σεβασμό και ευφυΐα οι δύο Φαναριώτες αρχιερείς συνεργαζόμενοι με τις έμπειρες προσωπικότητες εκκλησιαστικές προσωπικότητες της Ελλάδος, όπως ήταν ο πρώην αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρύσανθος και άλλοι.12

---

1 Ότι «οι Κύπριοι δι’ εαυτών ποιούνται τας χειροτονίας» κανών Η΄ (8), Αμ. Αλιβιζάτου. Οι Ιεροί Κανόνες. Εν Αθήναις. 1949. σ.44. και 93-94. Αριστ. Πανώτη. Συνοδικόν της εν Ελλάδι Εκκλησίας. τ.Α .σελ. 50 και 174-175.

2. Α. Πανώτη. Συνοδικόν… περί του 39ου κανόνα της Ε/ΣΤ΄. τ. Α΄ σελ. 236.

3. Θ.Η.Ε. τ. Θ΄, σελ.324.

4. Θ.Η.Ε. τ. Ζ΄, σ.489.

5. Θ.Η.Ε. τ. Ζ΄, σ.1209.

6. Θ.Η.Ε. τ. Ζ΄, σ.236.

7. Ανδρέα Μιτσίδη, άρθρον Εκκλησία Κύπρου. Θ.Η.Ε. τ. Ζ΄ 1126-1138

8. Θ.Η.Ε. τ. Η΄, σ.638-640.

9. Θ.Η.Ε. τ. Α΄, σ.377-378

10. Θ.Η.Ε. τ. Η΄, σ.640-641.

11. Το κείμενο του Καταστατικού εκείνου διασώθηκε στο τότε περιοδικό του «Καινή Κτίσις» και επειδή προστατεύει από τις συναλλαγές των πολιτικών και των αρχιερέων, ο μακαριστός Κίτρους Βαρνάβας Τζωρτζάτος δεν τον δημοσίευσε στο τόμο που εξέδωσε με την προϊστορία των Καταστατικών Χαρτών της Εκκλησίας της Ελλάδος. Εν Αθήναις 1967, σ. 626.

12. Ο μακαριστός γέροντάς μου Περγάμου Αδαμάντιος, αν και τότε ήμουν

νεότατος, μου εμπιστεύθηκε πολλά και έζησα την αγωνία του για την εξέλιξη της ωριμότητος των Κυπρίων αρχιερέων, που τόσο ακριβά επλήρωσε το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Ρωμιοσύνη της Κωνπόλεως από την τουρκική επιθετικότητα εκ του «Κυπριακού ζητήματος».

Πηγή: fanarion.blogspot.com